

Spēks sakņojas mežzinātnē

Jaunais laboratoriju korpuss ļauj mežzinātniekiem veikt pētījumus koku audzēšanā

Tie ļaus audzēt nākotnes ienākumus īpašniekiem un radīt kvalitatīvu izejvielu – apaļkokus – bāzi kokrūpniekiem.

Latvijas Valsts mežzinātnes institūta *Silava* 1,15 milj. Ls (ar vienu milj. Ls lielu ES struktūrfondu atbalstu) vērtā jauno laboratoriju kompleksa nodošana ekspluatācijā ir pēdējo 30 gadu lielākā investīcija mežzinātnes infrastruktūrā. Uzbūvētie laboratoriju kompleksi nodrošinās fundamentālo un lietiško pētījumu īstenošanu meža selekcijas un ģenētikas, mežkopības, meža fitopatoloģijas un entomoloģijas, meža ekoloģijas, bioenerģijas un medību faunas menedžmenta jomā, radot jaunas zināšanas Latvijas mežu ražības, veselības un kvalitātes paaugstināšanai, tādējādi sekmējot visas meža nozares konkurētspējas palielināšanu. Latvija ir mežiem bagāta valsts, un mežsaimniecībā, kas ir kokrūpniecības pamats, ir pieprasījums pēc zinātnieku pētījumiem.

Jaunas iespējas

Zinātnē ir būtiski divi vaļi – ziņoši cilvēki un zinātniskajai darbībai nepieciešamā infrastruktūra, kur, izstrūkstot vienam, veidojas vakuums. Sava veida apburtais loks – nav zinātnieku, nav jēgas infrastruktūrai, nav zinātnēi un pētniecībai vajadzīgās materiālās bāzes un infrastruktūras, nav arī pētnieku. Taču, kā atzīst Latvijas Valsts mežzinātnes institūta *Silava* direktors Jurgis Jansons, apburtais loks ir pārrauts. «Valsts nozīmes pētniecības centru programā īstenojusies jau 2008. gadā iecerētā mežzinātnes infrastruktūras attīstība. Pētniekiem jāpārceļas uz jaunajām telpām un jāsāk izmantot laboratoriju radītās iespējas,» viņš stāsta, izrādot ekspluatācijā nodoto laboratorijas kompleksu.

Mežzinātnē grūtākais laiks bijis deviņdesmito gadu sākums, strādājošo pētnieku skaits sārka līdz dažiem desmitiem. Pašlaik institūtā strādā 178 darbinieki. «Pēdējos gados bija akūti nepieciešamas telpas un iekārtas pētījumu paplašināšanai,» uzsver J. Jansons.

Viņš atgādina: lai nocirstu izaugušu mežu, daudz zināšanu nevajag, bet ļoti daudz intelekta,

Viedoklis

Cits līmenis

Mežu privātpašnieks
Edgars Dupužs:

» Lai nu kas, bet Latvijas mežzinātnieki ir līmenī. Ne velti Latvijā audzēto koku stādi tiek eksportēti uz ārzemēm. Tieši no zinātniekiem mežu īpašnieki (apsaimniekotāji) gaida receptes, kā efektīvāk audzēt kokus. Tas attiecas ne tikai uz audzēšanu un kopšanu, bet arī selekciju un darbu ģenētikā. Ceru, ka jaunā infrastruktūra radīs pētniekiem jaunas iespējas, ļaus komercializēt pētījumus iegūtās atziņas.

pētījumu un eksperimentu ir vajadzīgs, lai izaudzētu maksimāli vērtīgu jaunu mežu. «Kokrūpniecība sākas ar mežzinātni, lai arī tas varbūt skan pārsteidzoši,» norāda J. Jansons. Šobrīd visvairāk pētījumu ir saistīti ar skujkokiem un bērziem, pēc kuru sortimenta šobrīd ir vislielākais kokrūpnieku pieprasījums.

Dominē skujkoki

Viens no svarīgākajiem institūta uzdevumiem ir vērsts uz zināšanām par to, kāds mežs būs nākotnē. «Laboratoriju komplekss ar klimata regulēšanas iespējām ļaus modelēt Latvijas mežu augšanas apstākļus, kādi Latvijā varētu būt pēc gadu desmitiem,» skaidro J. Jansons. Viņš norāda, ka sagaidāmās klimata pārmaiņas netiek nolietotas. Aktuāls ir jautājums, kā tām pielāgosies meži, kādi tie būs, ja klimats Latvijā būs tāds kā pašlaik Vācijā (siltāks), bet augsne paliks tāda, kāda tā ir pašlaik. «Tā ir nezināma kombinācija, bet lēmums par mežu atjaunošanu jāpieņem šodien. Līdz šim zinātnieki izlīdzējās ar vienkāršām ledusskapja lieluma klimata kamerām, tagad būs iespēja šo vērienu paplašināt,» skaidro J. Jansons. Viņš rāda laboratorijas, kurās varēs simulēt klimata izmaiņu procesus. «Lēmumi meža īpašniekiem, ar ko atjaunot mežaudzes, ir jāpieņem jau tagad, kaut arī ražu varēs ievākt tikai pēc daudziem desmitiem gadu,» skaidro J. Jansons. Pēti-

jumi galvenokārt saistīti ar skujkoku kokiem, bet tas nenozīmē, ka nepētām lapukokus. Padomju laiku «nezālēm», jo īpaši bērziem un apsēm, ir savas pētījumu programmas,» skaidro J. Jansons. Saistībā ar biomasas ieguvu institūta pētnieki nodarbojas arī ar ātraudzīgajiem kārklēm.

Multifunkcionāla daba

Silava ir uzticēti daudzi pienākumi, piemēram, nacionālais mežu monitorings un medību faunas monitorings. «Latvija ir viena no retajām ES dalībvalstīm, kur atļautas vilku medības, taču šāda atļauja panākta tikai ar pierādījumu bāzi, kuri iegūti, pateicoties *Silavas* pētniekiem, un bez šāda pierādījumu «bruņojuma» nez, vai tas būtu iespējams,» skaidro J. Jansons. Mežzinātnieki pēta arī oglekļa dioksīda piesaisti un rēķina valsts CO₂ bilanci. «Nākotnē ceram uzbūvēt arī siltumnīcu kompleksu, kas ļautu īstenot pilnu pētījumu ciklu,» stāsta J. Jansons. Viņš cer, ka 2014.–2020. gada ES struktūrprogrammās būs stabila vieta vietējo resursu izpētei, kas ļaus šo ieceri īstenot. «Aptuveni loma milj. Ls,» tā uz jautājumu, cik tas varētu izmaksāt, atbild J. Jansons.

Līderis Baltijā

Lai arī Eiropā, jo īpaši Skandināvijā, mežzinātnē ir ļoti spēcīgi attīstīti, tomēr tā ir orientēta uz attiecīgo valstu klimatiskajiem apstākļiem un arī šo valstu mežsaimnieku vajadzībām. «Pētījumi ir dārgi, tie ne vienmēr būs izmantojami Latvijas apstākļos,» tā uz jautājumu, vai Skandināvijas valstu mežzinātnieku pētījumus nav iespējas izmantot Latvijas mežsaimniekiem, atbild J. Jansons. Viņš arī norāda, ka ne Igaunijā, ne Lietuvā mežzinātnē pašlaik nav tādas infrastruktūras un arī zinātniskās kapacitātes, kāda ir Latvijā. «Ziemeļu kaimiņiem mežzinātnē savulaik kļūdāni pievienota augstākajai mācību iestādei, savukārt Lietuvā nav tik labi organizēta un inovatīva meža nozare,» atšķirību skaidro J. Jansons. Viņš atzīst, ka svarīgs uzdevums ir zinātnisko pētījumu rezultātu ieviešana saimnieciski izmantojamajos mežos.

Māris Kīrsons

» Pētniecības infrastruktūras izveides tēriņi ir lielākie pēdējo 25 gadu laikā, un tie ar uzviju atmaksāsies caur mežos izaudzētās koksnes kvalitāti,

Jurgis Jansons, Latvijas Valsts mežzinātnes institūta *Silava* direktors